

Folktandvården
Folkhälsorapport
2024

Innehållsförteckning

1	Förord	3
2	Sammanfattning	4
3	Förutsättningar för folkhälsoarbetet	5
3.1	Agenda 2030 och social hållbarhet	5
3.2	Nationella folkhälsomål och jämlik hälsa.....	6
3.3	Nationella riktlinjer för tandvård.....	8
3.4	Barnkonventionen.....	8
4	Folktandvårdens folkhälsoupdrag, vision och position	10
5	Generella insatser	13
5.1	Frisktandvård.....	13
5.2	Folkhälsoarbete på allmäntandvårdens kliniker	13
5.3	Våld i nära relationer.....	13
6	Insatser riktade mot prioriterade grupper	15
6.1	Barn och unga/familjer	15
6.2	Äldre	20
7	Uppföljning av utvecklingsområden	23
7.1	Minska ojämlikhet i hälsa	23
7.2	Förbättrad hälsa	24
8	Samverkan	26
9	Referenser och länkar	28

1 Förord

Ett av Folktandvården Västra Götalands uppdrag är att bedriva folkhälsoarbete för hela befolkningen i regionen. Syftet är en bättre och mer jämlik tandhälsa utifrån vår vision **Frisk i munnen hela livet**. Genom att använda de kompetensområden och arenor där Folktandvården verkar, vill vi också bidra till en god allmänhälsa för alla i Västra Götaland. För att kunna göra det sprider vi kunskap och arbetar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande. Utifrån våra uppdrag, vår vision och våra värderingar har Folktandvården positionerat sig som Hälsofrämjaren. Det kan beskrivas som att vi är det hälsofrämjande valet inom svensk tandvård genom expertkompetens, omtänksamt bemötande och god tandvård, samt att vi lägger fokus på hälsofrämjande och förebyggande insatser. Vi jobbar för hela människan och alla människor – genom hela livet. Förhoppningen med denna rapport är att den ska ge en samlad bild av Folktandvårdens folkhälsoarbete under 2024, men också visa vart vi är på väg och våra framtida mål och ambitioner.

Västra Götalandsregionen januari 2025

Eva-Karin Bergström

Eva-Karin Bergström, enhetschef, med medarbetare på Hälsoodontologiska enheten

2 Sammanfattning

Folktandvården Västra Götaland (i denna rapport benämnd Folktandvården) har flera etablerade verksamheter med syfte att stärka, förbättra och minska skillnader i munhälsan, men även att bidra till en ökad allmän hälsa för befolkningen i regionen. I denna rapport presenteras Folktandvårdens folkhälsoinsatser som gjorts inom ramen för både ordinarie verksamhet och insatser som gjorts som projekt.

Två prioriterade målgrupper för folkhälsoinsatser är barn och unga samt den äldre befolkningen. Barn och unga har varit målgrupp för flera och breda insatser under året. Arbetet med Tandboxen, samverkan med familjecentraler och FRAMM är några av de insatser som beskrivs i rapporten. En annan stor insats som har riktat sig till barn och unga är projektet Hälsopromotörer inom tandvården och i samverkan med andra aktörer (HiT), som avslutades under 2023 och övergick till driftsorganisation under 2024. I detta projekt var målet att förstärka det hälsofrämjande och promotiva arbetet för små barn, med syfte att ge vårdnadshavare verktyg att stödja sina barns munhälsa och välmående.

För att följa kariesutvecklingen tittar Folktandvården bland annat på måttet andelen kariesfria 6-åringar. I år är det glädjande att andelen kariesfria 6-åringar har fortsatt att öka, från 82,7% 2023 till 83,8 % 2024, samtidigt som skillnaden mellan de klinikerna med högst respektive lägst andel kariesfria 6-åringar minskade från 30 procentenheter 2023 till 29 procentenheter 2024.

Folkhälsoinsatserna riktade mot den äldre befolkningen beskrivs kortfattat i denna rapport, och mer utförligt i Årsrapport för Centrum för äldretandvård. TAIK (tandhygienist i kommun) är en del av Centrum för äldretandvård och arbetet bidrar till att utveckla en infrastruktur och integrera, kvalitetssäkra och stärka kompetens kring munhälsa i berörda kommuner.

I rapporten beskrivs även hur Folktandvården genom sina folkhälsoinsatser bidrar till att uppnå flera regionala, nationella och globala mål, såsom Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet, det nationella folkhälsopolitiska målet och Agenda 2030. Rapporten presenterar också de generella folkhälsoinsatserna som gjorts under året, bland annat arbetet med våld i nära relationer och olika samverkansinsatser kopplade till folkhälsoarbetet

3 Förutsättningar för folkhälsoarbetet

Det finns flertalet lagar, riktlinjer och mål som styr folkhälsoarbetet, både på regional, nationell och global nivå. Nedan presenteras de mest väsentliga styrdokument som sätter ramarna för Folk tandvårdens folkhälsoarbete.

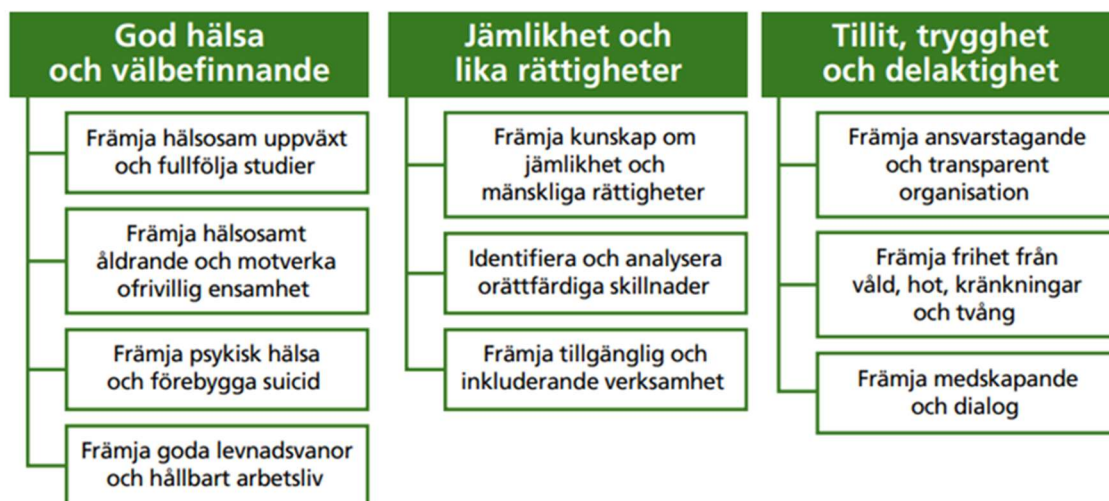
3.1 Agenda 2030 och social hållbarhet

FN:s medlemsländer antog 2015 Agenda 2030, som är en universell agenda för hållbar utveckling. Agenda 2030 består av 17 globala mål med 169 delmål och berör de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekologiska, den sociala och den ekonomiska dimensionen. De tre dimensionerna hänger ihop och påverkar varandra (Globala målen, 2025).

De globala målen i Agenda 2030 kan illustreras som en tårta. Det understa lagret består av den ekologiska dimensionen och utgör grunden för en hållbar utveckling. De andra två lagren består av de sociala och ekonomiska dimensionerna.

På regional nivå har visionen ”Det goda livet i Västra Götaland” formulerats och innebär att Västra Götalandsregionen ska bidra till ett gott liv för varje människa genom hela livet. I visionen står att hållbar utveckling ska utgöra en ram för allt utvecklingsarbete som görs i Västra Götaland samt beaktas i alla beslut som tas. Arbetet ska utgå från samtliga tre hållbarhetsdimensioner: social, ekonomisk och miljömässig. Genom att skapa ett gott liv för varje människa på en välmående planet ska Västra Götalandsregionens ”Mål för social hållbarhet 2030” tillsammans med ”Miljömål 2030” medverka till regionens vision. Västra Götalandsregionens sociala hållbarhetsmål har prioriterats utifrån regionens utmaningar och uppdrag inom social hållbarhet, och utgår från de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Förhoppningen med de sociala hållbarhetsmålen är att de ska vara pådrivande för arbetet att nå regionala, nationella och globala mål inom social hållbarhet. Detta inkluderar mänskliga rättigheter, folkhälsa och Agenda 2030 (Västra Götalandsregionen, 2025). Västra Götalandsregionens tre övergripande mål för social hållbarhet kopplas allra tydligast till tre av målen i Agenda 2030: Mål 3: God hälsa och välbefinnande, Mål 10: Minskad ojämlikhet och Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen.

Västra Götalandsregionens mål för social hållbarhet.

De sociala hållbarhetsmålen har bäring på de största utmaningarna som Västra Götalandsregionen står inför när det kommer till god hälsa, jämlikhet, lika rättigheter, tillit, trygghet och delaktighet. Förutom de övergripande målen för social hållbarhet som är prioriterade av Västra Götalandsregionen har Folkvandvården upprättat egna mål för social hållbarhet, vilka även har koppling till bland annat de folkhälsopolitiska målen och Barnkonventionen.

3.2 Nationella folkhälsomål och jämlik hälsa

Det generella målet för folkhälsopolitiken i Sverige är att ”skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”. Syftet med det folkhälsopolitiska målet är att bidra till jämlika livsvillkor och att öka möjligheterna för en jämlik hälsa (Folkhälsomyndigheten, 2025a.)

Folkhälsopolitiken är indelad i åtta målområden:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Åtta målområden för en god och jämlik hälsa.

Folkhälsopolitikens mål är att alla människor ska ha samma möjligheter till en jämlik och god hälsa. Detta innebär att hälsan hos befolkningen både ska vara så god och så jämlikt fördelad som möjligt. Arbetet för en god och jämlik hälsa kan knytas an till arbetet med de globala och regionala hållbarhetsmålen, i synnerhet målen för social hållbarhet. Det finns idag stora socioekonomiska skillnader i livsvillkor och i både psykisk och fysisk hälsa mellan olika grupper i Sverige. Folkvandvårdens folkhälsoarbete kan framför allt kopplas till folkhälsopolitikens målområde 1, 6, 7 och 8, det vill säga ”Det tidiga livets villkor”, ”Levnadsvanor”, ”Kontroll, inflytande och delaktighet” samt ”En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård”.

Hälsans bestämningsfaktorer

Hälsan i befolkningen beror på en rad olika faktorer, vilka ofta benämns som hälsans bestämningsfaktorer, och kan ses som ett resultat av samspelet mellan miljö, samhälle och individ. För att uppnå en god och jämlik hälsa i hela befolkningen måste alla individer ges samma möjligheter till en god hälsa. Modellen för hälsans bestämningsfaktorer kan förklaras med flera lager av faktorer som påverkar hälsan. Allt från biologiska faktorer som exempelvis arv, ålder och kön, till strukturella och samhälleliga faktorer såsom socioekonomiska, miljörelaterade och kulturella förhållanden (Folkhälsomyndigheten, 2024b).

För att det folkhälsopolitiska målet ska uppnås kring tandhälsa behövs insatser på både kort och på lång sikt. Det krävs till exempel att levnadsvanorna i de grupper med störst behov förändras men även förebyggande insatser redan tidigt i livet. Detta med tanke på att skillnader som uppstår redan under tidig barndom tenderar att bli större med åren.

Regnbågsmodellen över hälsans bestämningfaktorer. Dahlgren & Whitehead 2007/1991.

Kopplingen mellan folkhälsa och social hållbarhet

Kopplingen mellan arbetet med social hållbar utveckling och arbetet för en god och jämlik hälsa är tydlig. Ett socialt hållbart samhälle beskrivs som ett jämlikt och jämställt samhälle där människor lever utan orättfärdiga skillnader och med god hälsa, och där människor känner tillit och förtroende för varandra. Det folkhälsopolitiska målet handlar just om att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa.

3.3 Nationella riktlinjer för tandvård

Under 2022 publicerade Socialstyrelsen nya nationella riktlinjer för tandvård. Dessa riktlinjer är sedan 2023 implementerade i Folk tandvården. De nationella riktlinjerna betonar vikten av att tandvården ska satsa mer på förebyggande och hälsofrämjande insatser, till exempel att stötta patienter att ändra ohälsosamma levnadsvanor. Samverkan med andra aktörer, såsom skola, barnhälsovård samt övrig hälso- och sjukvård är också en viktig del i det förebyggande arbetet. Riktlinjerna poängterar även att samverka kring barn i områden där invånarna har sämre munhälsa är av särskild betydelse (Socialstyrelsen, 2022).

De Nationella riktlinjernas rekommendationer betonar även åtgärder bl.a. för att främja munhälsan för personer i behov av särskilt stöd i alla åldrar. Därför utvecklas nu en folktandvårdsgemensam funktion för bibehållen patientkontakt även vid bristande hälsa och tilltagande skörhet. Centrum för äldretandvård deltar även i nationellt utvecklingsarbete och implementeringsprocess på dessa områden inom Kunskapsorganisationen.

Även tandvårdslagen har ett övergripande mål som fokuserar på hälsa och jämlikhet, där målet för tandvården är ”en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor” (2§, Tandvårdslag).

3.4 Barnkonventionen

Sedan 1 januari 2020 är FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen, svensk lag. Barnkonventionen fastslår att barn är individer med egna rättigheter och innehåller 54 artiklar om barns rättigheter (Unicef, 2025). Samtliga artiklar i barnkonventionen ska beaktas och det skapar en grund för ett mer barnrättsbaserat

synsätt i all offentlig verksamhet. Att barnkonventionen är lag innebär att Västra Götalandsregionens förvaltningar och bolag är skyldiga att arbeta för att skydda, uppfylla, respektera och främja barnets rättigheter inom organisationen. Barnrättsarbetet ska stärkas och vara vägledande i alla beslutsprocesser i Västra Götalandsregionen och således även i Folktandvården.

4 Folktandvårdens folkhälsouppdrag, vision och position

Folktandvården har tre huvuduppdrag: tandvårdsuppdraget, folkhälsouppdraget samt forskning och utvecklingsuppdraget. Folkhälsouppdraget innebär att Folktandvården bidrar till samhällets folkhälsoarbete, vilket styrs i första hand av de mål som är formulerade i Folktandvårdens Affärsplan, som i sin tur tar sin utgångspunkt i beslut fattade i Regionfullmäktige.

Folktandvårdens folkhälsouppdrag innebär att organisationen ska utveckla och driva det hälsofrämjande och förebyggande arbetet med munhälsofrågor för hela befolkningen. Västra Götalandsregionens vision ”Det goda livet” och Folktandvårdens vision ”Frisk i munnen hela livet” är vägledande i detta arbete. Folktandvårdens egen vision har dessutom kompletterats med ambitionen att Folktandvården ska bidra till ökad allmän hälsa för befolkningen. Målet är även att skillnader i livsvillkor och munhälsa ska minska. Folkhälsoarbetet kan också bidra till att målen avseende patientens ställning, organisatorisk effektivitet och möjligheter till karriär- och kompetensutveckling för Folktandvårdens medarbetare kan uppfyllas.

Utifrån Folktandvårdens uppdrag, vision och värderingar har en önskad position på tandvårdsmarknaden formulerats. Det vill säga hur Folktandvården vill att patienter, invånare, medarbetare, men också andra i omgivningen, ska uppfatta Folktandvården i jämförelse med andra tandvårdsaktörer. Folktandvårdens position på tandvårdsmarknaden är Hälsofrämjaren, vilket kan beskrivas som att organisationen är det hälsofrämjande valet inom svensk tandvård genom expertkompetens, omtänksamt bemötande och god tandvård, samt att fokus läggs på hälsofrämjande och förebyggande insatser. Folktandvården jobbar för hela människan och alla människor – genom hela livet.

För att uppfattas som hälsofrämjaren i tandvårdsbranschen har Folktandvården tre kundlöften. Löfterna beskriver vad patienter, invånare och andra intressenter ska uppleva i kontakten med Folktandvården. Kundlöfterna är:

- Du ska alltid känna vårt engagemang för din hälsa
- Du ska alltid kunna ta del av vår kunskap
- Du ska alltid få ett omtänksamt bemötande

Mål för Folktandvårdens folkhälsoarbete

Det finns idag stora skillnader både i munhälsa och i hälsa överlag hos olika grupper i samhället. Hälsoskillnaderna har stark koppling till socioekonomiska förhållanden där lägre socioekonomi är förknippat med sämre hälsa. Detta gäller både allmänhälsan och

munhälsan. Därför behöver Folk tandvården arbeta både med generella insatser, som vänder sig till hela befolkningen, och med riktade insatser till de som behöver det mest. Detta brukar benämnas för universell proportionalism. Folk tandvården har i sina övergripande program och i pågående projekt utvecklat extra stöd för de grupper och individer med störst behov, se punkt 6.

En viktig insats i arbetet för att minska skillnader i livsvillkor handlar om att fokusera på de områden och kliniker med mindre god munhälsa. För att minska skillnaderna i munhälsa vill Folk tandvården skapa bättre förutsättningar för en god hälsa för befolkningen i socioekonomiskt utsatta områden. Utökade insatser görs i riskåldrar, riskområden och riskgrupper och fokus ligger på att stärka hälsosamma levnadsvanor. Exempel på insatser i socioekonomiskt utsatta områden är:

- Samverkan på familjecentraler
- Ett utökat FRAMM i skolan
- Hälsopromotörer som stödjer familjer med små barn som har karies eller risk för karies, både internt på kliniken och på externa arenor så som familjecentraler och förskolor.

Förebyggande insatser som fokuserar på barn och unga kan på sikt bidra till en god och mer jämlik mun- och allmänhälsa i hela befolkningen. För att kunna bedöma om Folk tandvårdens insatser leder till detta, är målet att andelen kariesfria 6-åringar i hela regionen ska öka, samtidigt som skillnaden mellan de kliniker som har den högsta respektive lägsta andelen kariesfria 6-åringar minskar. Målet för 2027 är att denna skillnad har minskat till 27 procentenheter.

Mål och strategier för att främja munhälsan hos den äldre befolkningen för en mer jämlik hälsa och vård, är att samla, sprida, utveckla och skapa ny kunskap kring äldres munhälsa bland annat genom att stödja andra verksamheter. Detta genom att exempelvis:

- Utveckla och följa upp tandvårdsprocessen i den palliativa vården, ett samarbete med palliativa team, och inom demensvård.
- Utveckla stöd till privattandvård och primärvård.
- Samverka med nätverk inom och utanför Folk tandvården exempelvis regionala temagrupper, regionalt programområde tandvård, referensgrupp äldre invånare och privata vårdgivare. Samverkan sker även genom deltagande i Nationella nätverk, såsom Nationella Kompetenscentra, Folk tandvårdens nationella nätverk för äldretandvård, SKR:s Kunskapsorganisation för NPO tandvård och Nationell Arbetsgrupp kring äldres munhälsa, Socialstyrelsen och genom att vara expertstöd i den statliga Tandvårdsutredningen som föreslår ett förstärkt högkostnadsskydd för äldre med sämst tandhälsa.
- Utveckla digitala möjligheter att kommunicera kunskap, strategier och budskap kring äldres munhälsa och tandvård.
- Stödja Folk tandvården kring äldres munhälsa och tandvård genom a) det pågående arbetet att revidera rutinen för äldre personer som tappar kontakten med tandvården, och att b) utveckla gemensamma riktlinjer för målgruppsinriktade vårdambitionsnivåer och behandlingsstrategier, samt genom c) deltagande i Folk tandvårdens workshop: Risk- och konsekvensanalys gällande eventuellt förlängda revisionsintervall.
- Öka kompetensen hos Folk tandvårdens medarbetare avseende personcentrerade vårdförlopp genom att utbilda CÄT:s nätverk, som i sin tur tar kunskapen hem till klinikerna samt ger klinikstöd i utbildning för en ökad tillgänglighet (förflyttning och positionering).

- Öka kunskapen på regional, nationell och internationell nivå, genom att aktivt genomföra och delta i kliniska forskningsprojekt/studier med det övergripande målet att bidra till en bättre munhälsa och livskvalitet hos äldre genom att kartlägga, utveckla och utvärdera metoder och koncept för prevention och odontologiskt omhändertagande.

5 Generella insatser

En god folkhälsa innebär att hälsan både är så god och så jämnt fördelad som möjligt mellan olika grupper i befolkningen. Folkhälsoinsatser bör således vara generella, det vill säga till hela befolkningen, men även riktade till specifika grupper med särskilda förutsättningar och behov. Nedan presenteras Folktandvårdens generella folkhälsoinsatser.

5.1 Frisktandvård

Frisktandvård, tandvård till fast pris, är en regelbunden, behovsbaserad och hälsofrämjande tandvård till ett riskrelaterat fast pris med syfte att behålla, eller förbättra, rådande munhälsa (Andås & Hakeberg, 2021). Med ett tydligt hälsofokus är Frisktandvård Folktandvårdens främsta koncept för den vuxna befolkningen.

Frisktandvård infördes i april 2007. Två år senare gick Folktandvården över till nationell modell för Frisktandvård och idag finns Frisktandvård på alla Folktandvårdskliniker i Sverige. Den sista december 2024 hade 260 151 patienter Frisktandvårdsavtal i Västra Götaland, vilket är en ökning med 6547 avtal sedan december 2023.

Regeringen har beslutat att sänka åldern för avgiftsfri tandvård från 23 år till 19 år. Detta börjar gälla från och med 1 januari 2025. I och med detta har Folktandvården skickat ut erbjudande om frisktandvård till ca 52 000 personer som lämnar den fria utökade barntandvården. Folktandvårdens prognos är att teckna Frisktandvårdsavtal med ca 50% av dessa.

5.2 Folkhälsoarbete på allmäntandvårdens kliniker

Allmäntandvårdens kliniker avgör själva utifrån lokala behov och möjligheter vilka olika typer av extra folkhälsoinsatser som ska göras. Under 2024 har en stor del av de folkhälsoinsatser som rapporterats in inneburit deltagande i olika samverkansgrupper så som folkhälsoråd och andra lokala nätverk. Allmäntandvårdens kliniker har deltagit på seniormässor, samverkat med familjecentraler, barnhälsovården och öppna förskolan. En del av folkhälsoarbetet har även inneburit information om munhälsa och vikten av god egenvård i olika SFI-grupper.

5.3 Våld i nära relationer

Våld i nära relationer är ett utbrett samhälls- och folkhälsoproblem. Våldet påverkar den psykiska och fysiska hälsan hos den som drabbas, och leder både till mänskligt lidande och stora kostnader för samhället (Sveriges Kommuner och Regioner, 2024). Förebyggande arbete och tidiga insatser är stora framgångsfaktorer för att våldet ska minska. Här kan tandvården vara en viktig aktör i att medverka till tidig upptäckt, behandling och dokumentation av skador. Med anledning av detta har Folktandvården en handlingsplan i arbetet mot våld i nära relationer. Denna handlingsplan antogs hösten 2022 och gäller för 2023–2024.

Handlingsplanen delas in i fem fokusområden: kompetensutveckling, framtagande av en lokal rutin, stöd till våldsutsatta, samverkan och att fråga om våld på rutin. Under 2024 har Folktandvården främst arbetat med ett av fokusområdena och tagit fram en lokal rutin vid misstanke om våld i nära relationer samt implementerat denna. I arbetet med handlingsplanen har Folktandvården ett nära samarbete med Västra Götalands kompetenscenter om våld i nära relationer (VKV).

Barn som far illa

Barn har rätt till goda och trygga uppväxtvillkor, och för att säkerställa detta har samhället ett gemensamt ansvar. Ungefär 95% av alla barn i Västra Götaland besöker Folk tandvården, som således träffar nästan alla barn i regionen och har en unik möjlighet, och skyldighet, att arbeta för barnens bästa. Alla kliniker har inte barnpatienter, men alla kliniker har patienter som har barn i sin närhet. Utifrån detta, samt utifrån Barnkonventionen där samtliga artiklar ska beaktas, behöver Folk tandvården ha ett barnrättsperspektiv i alla beslut som rör barn.

Uteblir ett barn från erbjuden undersökningstid eller behandling finns det en risk att barnet inte får den vård den skulle behöva vilket kan leda till ohälsa hos barnet. Det kan även uppstå misstanke om att barnet far illa eller riskerar att fara illa. Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) är Folk tandvården skyldiga att göra en orosanmälan till socialtjänsten vid misstanke om att ett barn far illa eller riskerar att fara illa. För att säkerställa att alla barn i Västra Götaland får den tandvård de har rätt till samt att fånga upp de barn som far illa arbetar Folk tandvården med rutinen ”Ej avhörda barn”, EAB.

Syftet med EAB-rutinen är att:

- Fler barn ska få vård
- Ha ett bra kallelsebemötande, med rätt följbrev
- Att arbeta rationellt och patientsäkert
- Hitta orsaken till varför ett barn som kallats för undersökning inte kommer
- Hitta barn som far illa

Under 2024 tog EAB-gruppen emot ca 5900st ärenden. Gruppens arbete resulterade i att 51% av dessa barn kom till undersökning eller behandling. 29% erhöll sin tandvård av privattandvården eller specialistklinik, eller befann sig utomläns eller utomlands. Resterande 20% hanterades av socialtjänsten.

6 Insatser riktade mot prioriterade grupper

Målet att utjämna skillnader i hälsa innebär att Folk tandvården har identifierat och riktat extra insatser mot grupper med sämre munhälsa och med riskprofiler som indikerar sämre förutsättningar för att göra hälsosamma val. Människors omsorgsbehov kan skifta under livets gång. Vid födseln är alla barn beroende av andras omsorg, men under uppväxten blir de flesta succesivt allt mer självständiga. Det finns samtidigt en risk att man i slutet av livet på nytt blir mer beroende av andras omsorg. Utifrån detta är Folk tandvårdens folkhälsoarbete strukturerat så att flest insatser riktas till de allra yngsta och de allra äldsta.

Bilden ska symbolisera en persons hela livscykel. Röd färg symboliserar den perioden i livet där befolkningen generellt är som mest sårbar, vilket generellt är i början och i slutet av livet och också då som de är i störst behov av stöd. Nedan presenteras Folk tandvårdens riktade folkhälsoinsatser mot de prioriterade grupperna.

6.1 Barn och unga/familjer

Begreppet "tidiga insatser" är centralt när man pratar om att utveckla hälsosamma levnadsvanor. Barn och unga samt deras familjer är därför självklara målgrupper i Folk tandvårdens hälsofrämjande och preventiva arbete. De allra flesta barn och unga nås genom preventionsprogrammet FRAMM (som beskrivs nedan). Det finns stora skillnader i munhälsa mellan olika grupper av barn och unga. Dessa skillnader relaterar, som så många andra hälsosfaktorer, till socioekonomi. Personer med lägre socioekonomi har ofta, på grupp nivå, sämre munhälsa och Folk tandvården har i sina övergripande program utvecklat extra stöd för dessa grupper och individer.

Preventionsprogram för skolan och på klinik – FRAMM

FRAMM (Fluorid, Råd, Arena, Motivation och Mat) är Folk tandvårdens populationsinriktade preventionsprogram som riktar sig till alla barn och ungdomar i Västra Götaland. FRAMM har två primära målgrupper, de allra yngsta barnen (0–2 år) samt de lite äldre barnen (12–15 år). Barn i områden med högt CNI (Care Need Index) får ta del av utökade insatser under hela grundskolan, vilket är ett exempel på hur Folk tandvården jobbar utifrån universell proportionalism. Även en del barn som går i anpassad grundskola får ta del av utökade insatser under hela skoltiden. Det gäller de barn som läser ämnesområden.

Målet med FRAMM är att bidra till att skapa goda förutsättningar för att barn och ungdomar ska gå ut i vuxenlivet med så friska tänder som möjligt. Att arbeta med en populationsstrategi i exempelvis skola eller anpassad grundskola är ett kostnadseffektivt utnyttjande av arenor utanför Folk tandvårdsklinikerna. Där får barn gruppvis möta tandvårdspersonal som ett komplement till enskild behandling på klinik.

Under 2024 deltog 99% av alla klasser i åk 6-9 i FRAMM under vårterminen och 97% av alla klasser under höstterminen. 97% av alla klasser med ett utökat uppdrag i åk 0-5 deltog under vårterminen och 98% av alla klasser under höstterminen.

När det gäller de barn som går i anpassad grundskola träffade tandsköterskor totalt 5747 barn under vårterminen och 6013 barn under höstterminen. Det innebar en täckningsgrad för respektive termin på 96% resp 94%.

Munhälsobedömningar av 1- och 2-åringar, där barnet kallas till Folktandvårdsklinik för individuella hälsosamtal och undersökning av munnen, är en del av FRAMM. Utbildningar för medarbetare inom Folktandvården som ska genomföra munhälsobedömningar ges kontinuerligt av Hälsoodontologiska enheten.

Folktandvårdens samverkan med Central Barnhälsovård i Västra Götaland

Folktandvården har under flera år samverkat med Central Barnhälsovård i Västra Götaland. Samverkan med barnhälsovården är viktigt för att förebygga ohälsa och tidigt fånga upp de barn som är i behov av extra vård eller stöd, samt för att kunna stödja vårdnadshavarna. Barnhälsovården har täta kontakter med barnen och familjerna under barnets första levnadsår. Samverkan med Central Barnhälsovård har lett fram till olika insatser som beskrivs nedan.

1. Samverkansdagar

I december 2024 hölls en samverkansdag/utbildningsdag för Folktandvården, Central Barnhälsovård och familjecentraler/familjecentralsliknande verksamheter. Fokuset på samverkansdagen/utbildningen detta år låg på kunskapspåfyllnad, inspiration och samverkan.

2. Materialet *Friska barn – Vi hjälps åt*

Samverkan mellan Folktandvården och Central Barnhälsovård har bland annat lett till att det gemensamma samtals- och informationsmaterialet ”Friska barn – Vi hjälps åt”. Materialet består av 14 pedagogiska bilder med stödtext på baksidan och kan användas inom båda verksamheterna men även på liknande arenor. Det gemensamma samtalsmaterialet har väckt intresse på flera håll i landet och används nu också av andra regioner.

3. Goda råd om barns tänder med översättningar

Barnhälsovården använder också en del av Folktandvårdens informationsmaterial, exempelvis "Goda råd om barns tänder", som finns översatt på 21 språk. Materialet finns också på Central Barnhälsovårds hemsida och Folktandvårdens interna och externa hemsida.

4. Tandborste och tandkräm vid åtta månaders ålder

Genom samverkan mellan Folktandvården och barnhälsovården delar barnhälsovården ut fluorid tandkräm och tandborste vid hembesöket då barnet är åtta månader gammalt. Detta ses som en bra ingång till att tidigt samtala om vikten av en god munhälsa.

5. Underlag för samverkan

För att underlätta samverkan mellan Folktandvården och barnhälsovården finns samverkansblanketter för verksamheterna. Blanketterna är till för kommunikation och samverkan kring barn och deras familjer som behöver extra stöd från båda verksamheterna. En orsak till behov av samverkan kan vara vanor och beteenden i familjen som kan utgöra riskfaktorer och/eller orsaka en omfattande kariesproblematik. Samverkan kan även vara till hjälp för att nå familjer som inte kommer på besök hos en av verksamheterna men som kommer till den andra verksamheten.

Tandboxen

Folktandvården har tillsammans med pedagoger i Göteborgs stads förskoleverksamhet tagit fram det pedagogiska verktyget Tandboxen, som är ett familjecentrerat koncept för

arbete med munhälsa i förskolan. Förskolan möter nästan alla barn och deras vårdnadshavare, och därmed är förskolan en bra arena att arbeta med hälsofrämjande och förebyggande insatser i. Förutom olika övningar för barnen innehåller lådan även material med information riktad till vårdnadshavare. Tandboxen har under 2024 fortsatt spridas och implementeras på förskolor och familjecentraler runt om i Västra Götaland. Detta genom bland annat koordinatörer för familjecentrerat arbetssätt i Göteborgs stad samt tandvårdspersonal och hälsopromotörer inom Folktandvården Västra Götaland.

Under 2022 genomfördes en utvärdering av Tandboxen och under 2023 och 2024 har fokus legat på att utveckla materialet i Tandboxen. En översyn av allt befintligt material har skett med utgångspunkt i den tidigare genomförda utvärderingen. En del material i Tandboxen har reviderats, en del har tagits bort och en del har lagts till. Arbetet har skett i samverkan mellan verksamhetsutvecklare och hälsopromotörer inom Folktandvården samt koordinatörer för familjecentrerat arbetssätt i Göteborgs stad. Under 2025 är planen att färdigställa uppdateringen av Tandboxen och att producera nya boxar med det uppdaterade innehållet för att sedan fortsätta sprida verktyget ytterligare.

Folktandvårdens samverkan med familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter

Familjecentralen är en viktig arena när det kommer till det tidigt förebyggande och hälsofrämjande arbetet för de små barnen och för att minska skillnader i livsvillkor. Familjecentralen är en generell och stödjande mötesplats som riktar sig till barn, blivande föräldrar, vårdnadshavare och andra viktiga vuxna i barnets närhet. I familjecentralen samlokaliseras mödrahälsovård, öppen förskola, barnhälsovård och socialtjänst med inriktning på förebyggande arbete. Utöver dessa fyra basverksamheter kan även andra aktörer i samhället ingå, som till exempel tandvården. Det finns även familjecentralsliknande verksamheter, vilket innebär att barnhälsovården är samlokaliserad med åtminstone en kommunal verksamhet (förebyggande socialtjänst och/eller öppen förskola). Familjecentralens syfte är att vara en del i att främja trygga uppväxtvillkor och bidra till att uppnå en jämlik och god hälsa hos barn och deras familjer. Utifrån Barnkonventionen, familjens livssituation och samverkan ska familjecentralen medverka till att främja barns psykiska, fysiska och sociala utveckling. (Föreningen för familjecentralers främjande, 2025).

För att uppnå de nationella folkhälsopolitiska målen och målen för social hållbarhet i Västra Götalandsregionen behöver de främjande och förebyggande insatserna erbjudas till alla, men även ges i proportion till behov, det vill säga utifrån universell proportionalism. Familjecentralen finns ofta placerad i socioekonomiskt utsatta områden och erbjuder lättillgängliga insatser och stöd för alla. Familjecentralen arbetar även med att tidigt fånga upp barn och familjer som är i behov av extra stödinsatser och se till att familjerna får rätt stöd i rätt tid. (Folkhälsomyndigheten, 2025c).

Med anledning av familjecentralens viktiga del i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet ser Folktandvården tydliga folkhälsovinster med att vara en part i familjecentralen. Målsättningen är att skapa goda levnadsvanor ur såväl munhälso- som allmän hälsosynpunkt hos familjer som besöker familjecentralen. Under 2024 har Folktandvårdens medarbetare varit ute på familjecentraler runtom i regionen. Folktandvårdens arbete på familjecentraler under året har bland annat innefattat föreläsningar för de olika professionerna på familjecentralen om munhälsa samt samverkan kring de små barnens hälsa. Arbetet har även inneburit deltagande på familjecentralens husmöten och att ge råd och stöd till vårdnadshavare i frågor som rör munhälsa och matvanor.

Under åren 2018–2023 hade Folk tandvården en överenskommelse med Göteborgs Hälso- och sjukvårdsnämnd om samverkan med familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter i socioekonomiska utsatta områden i Nordost och i Biskopsgården i Göteborg. Från 2024 är uppdraget att genomföra förebyggande och hälsofrämjande insatser i vissa områden där det finns särskilt stora utmaningar med dålig munhälsa hos små barn. Det har på många ställen inneburit en fortsättning med arbetet med familjecentraler, men också de insatser som genomförts av hälsopromotörer, som arbetar i dessa områden.

Hälsopromotörer inom tandvården och i samverkan med andra aktörer (HiT)

Från januari 2024 blev Hälsopromotörer inom tandvården och i samverkan med andra aktörer (HiT) en del av organisationen Folk tandvården och Hälsoodontologiska enheten efter att ha varit ett projekt under tre år.

De kliniker med högst andel barn med omfattande karies 2019 samt en pilotklinik deltog i projektet. Samtliga kliniker som hade en hälsopromotör under projekttiden mellan åren 2021 och 2023 valde att fortsätta satsa på en hälsopromotör 1-2 dagar per vecka under 2024. Ytterligare en hälsopromotör anställdes i början av året med placering i Borås. Under 2024 togs beslut om att flytta en del av resurserna från Folk tandvården Åmål till Folk tandvården Mellerud. Detta då man sett en positiv effekt i Åmål och önskade få samma effekt i Mellerud. Hälsopromotören fördelar sin kliniska tid mellan dessa två kliniker.

Sammanlagt har 7 hälsopromotörer arbetat på totalt 12 kliniker.

Ovan Vänster: Therese Eklöf (Borås - Södra Torget), Kristin Hammarsträng (Uddevalle - Dalaberg och Trollhättan - Sylte), Catrin Marklund (Borås - Boda och Centrum) och Hanna Wetterling (Åmål och Mellerud). Neder ifrån vänster: Jennie Gustafsson-Hillerström (Göteborg - Bergsjön), Agneta Mattiasson (Göteborg - Angered och Biskopsgården), Christina Bertling (projektledare) och Melinda Berg (Göteborg - Kortedala och Hjällbo).

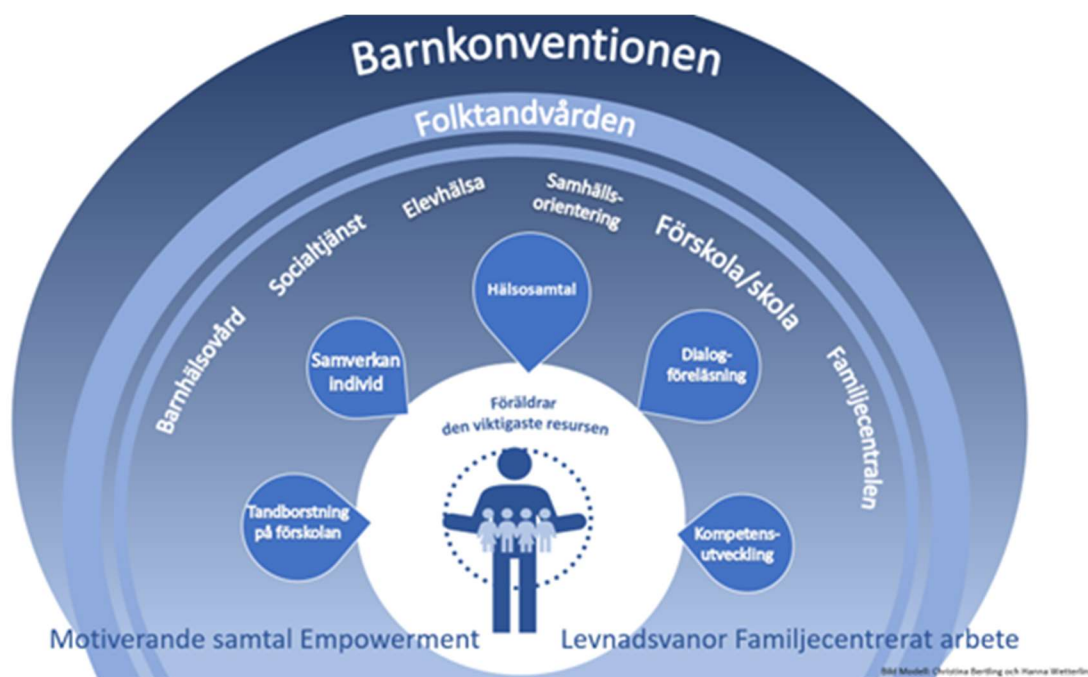
Hälsopromotörer är den nyaste yrkesgruppen i Folk tandvården och arbetar med

beteendeförändring, empowerment och levnadsvanor. Huvudmålet för arbetet är att förstärka det hälsofrämjande och promotiva arbetet med syfte att ge vårdnadshavare verktyg att stödja sina barns munhälsa och välmående. Detta görs genom hälsosamtal med vårdnadshavare och genom samverkan med andra aktörer. Hälsopromotörerna arbetar även med kompetensutveckling inom Folktandvården.

Målgruppen för insatserna är barn 0-6 år och deras vårdnadshavare. De tidiga hälsofrämjande insatserna vänder sig till vårdnadshavare ur ett familjecentrerat förhållningssätt.

Hälsopromotörernas huvudsakliga arbetsuppgifter kan sammanfattas i tre spår:

1. **Hälsosamtal:** genom dessa samtal stärks vårdnadshavarnas förmåga att hantera sina barns munhälsa. Samtalen grundar sig i Motiverande samtal (MI) för att ändra levnadsvanor för hela familjen.
2. **Samverkan:** hälsopromotörerna arbetar tillsammans med andra aktörer för att stötta vårdnadshavare på olika nivåer, både med generella insatser i de områden hälsopromotörer verkar, och genom riktade insatser. I samverkan har hälsopromotörerna bland annat arbetat med familjecentraler, öppna förskolan, samhällsorientering, svenska för invandrare och spädbarnsverksamhet. Flera hälsopromotörer har i samverkan med förskolor satsat på att implementera Tandboxen i förskolans verksamhet. I Borås har det initierats ett samarbete mellan Folktandvården och Folkhälsoplanerare i kommunen kring tandborstning på förskolan. Det har även funnits ett lokalt projekt i Åmål med bokpåse för att väcka ett intresse för barn med fokus på munhälsa. Bokpåsen vänder sig till barn i förskoleåldern men framför allt till barn i åldern 3-6 år. Syftet har varit att komplettera Tandboxen och för att skapa ett material för samverkan mellan Folktandvården Åmål och förskolorna i Åmåls kommun. En anledning till att det är just böcker är att förskolan ska främja läsglädje och språkinläring. Böckerna i bokpåsen är rekommenderade av Folktandvården. I samband med att förskolan har haft bokpåsen har de fått tandborstar att dela ut till alla barn tillsammans med korta utskick i förskolans app med information om tandhälsa till barnens vårdnadshavare.
3. **Kompetensutveckling:** förutom kompetensutveckling på de kliniker där hälsopromotörerna verkar har hälsopromotörerna hållit i kompetensutveckling på andra kliniker inom Folktandvården. Hälsopromotörerna deltar även i utbildningsinsatser inom Hälsopromotionsprogrammet och Tandsköterskeutbildningen. Under 2024 har de arbetat med att ta fram en digital utbildning för personal inom Folktandvården kring området hälsopromotion och beteendeförändring. Utbildningen svarar upp mot en kartläggning av allmäntandvårdens kunskapsbehov där beteendeförändring var bland de områden som efterfrågades mest. Utbildningen förväntas bli klar under första delen av 2025.

Bild ovan: HiT strävar efter ett helhetsperspektiv där vårdnadshavare är i centrum för samtliga insatser. Arbetet styrs av lagar så som Barnkonventionen och Tandvårdslagen samt Socialstyrelsens nationella riktlinjer om tandvård. Genom arbete på flera nivåer samt arbete tillsammans med samverkansaktörer har insatser och aktiviteter utformats. Arbetet som hälsopromotörerna utför går väl samman med Socialstyrelsens riktlinjer kring att tandvården ska arbeta mer med levnadsvanor genom kvalificerade rådgivande samtal och rådgivande samtal.

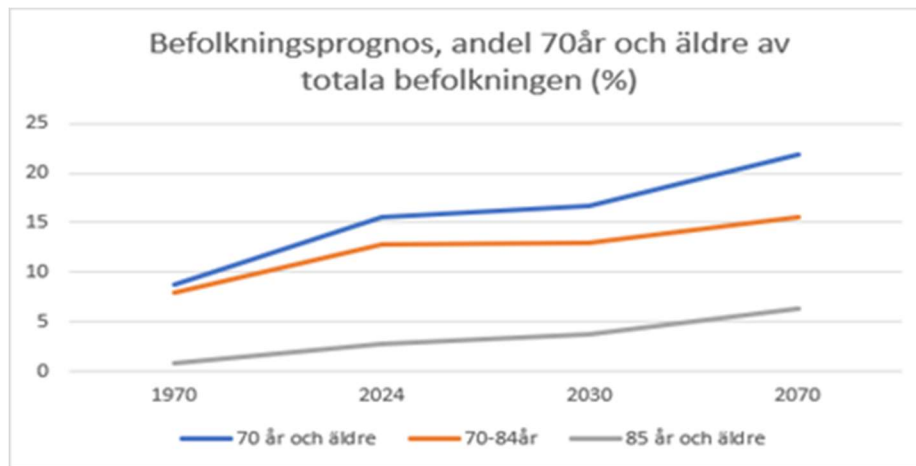
Under 2024 har HiT även haft ett samarbete med RISE (Research Institutes of Sweden) tillsammans med SHIC (Social & Health Impact Center) för att stötta i implementeringsprocessen av en ny yrkesgrupp inom Folktandvården; hälsopromotörerna. Genom att undersöka möjligheter och svårigheter i implementeringen har RISE tillsammans med hälsopromotörerna utformat en process för deras arbete med förväntade resultat av insatserna. Arbetet inkluderar även en hälsoekonomisk modell.

Det har visats intresse för att anställa hälsopromotörer på fler Folktandvårdskliniker inom Västra Götaland. Intresse finns även för att starta i gång hälsopromotörer inom Folktandvårdsorganisationer i andra regioner i Sverige.

6.2 Äldre

Centrum för äldretandvård (CÄT) är ett regionalt kompetenscentrum och organisatoriskt en del av Folktandvårdens Hälsoodontologiska enhet.

Antalet äldre blir allt fler i Sverige och särskilt snabbt ökar andelen personer över 80 år, eller från dagens 510 000 till 900 000 år 2040. Detta motsvarar en ökning på 76 %, samtidigt som antal personer i yrkesverksam ålder förväntas öka med 9,4 %. Fortsatt har män högre dödlighet än kvinnor, och personer med högre utbildning och inkomst lever längre än personer som lever i större grad av socioekonomisk utsatthet. Denna utveckling förutsätter att en bred kunskapsutveckling och en tydlig strategi för samverkan mellan olika aktörer i samhället.

Den ökande andelen äldre-äldre i populationen förutsätter en bred kunskapsutveckling och en tydlig strategi för samverkan mellan olika aktörer i ett sömlöst förhållningssätt för att kunna bibehålla munhälsa, oral funktion och livskvalitet. Som följd kan detta leda till en komplicerad odontologisk behandlingsproblematik för den sköra äldre individen med behandlingar som av olika skäl kan vara svåra att genomföra.

Att åldrandet ofta innebär en förhöjd risk för sämre munhälsa är belagt och Folk tandvården har under många år arbetat med olika strategier för att minska risken och bibehålla en god munhälsa. Forskning har till exempel visat att risken ökar om kontakten med tandvården förloras.

Äldretandvården möter stora utmaningar som:

- kunskapsluckor om munhälsans betydelse, där risken för bristande munhälsa ökar med tilltagande funktionsnedsättningar och ökad skörhet, och där gapet mellan det friska och sjuka åldrandet generellt minskar med stigande ålder
- förlorad regelbunden kontakt med tandvården
- bristande kännedom om möjligheter till ekonomiskt tandvårdsstöd
- ofta för sen intervention från en organiserad tandvård

Arbetet för att främja munhälsan hos den äldre befolkningen sker genom att:

- Samla, sprida, utveckla och skapa ny kunskap kring äldres munhälsa för en mer jämlik hälsa och vård inom exempelvis det nationella kvalitetsregistret Senior Alert.
- Samverka med nätverk inom och utanför Folk tandvården exempelvis genom regionala temagrupper, regionalt programområde tandvård, referensgrupp äldre invånare och privata vårdgivare. Samverkan sker även genom deltagande i Nationella nätverk, såsom Nationella Kompetenscentra, Folk tandvårdens nationella nätverk för äldretandvård, SKR:s Kunskapsorganisation för NPO tandvård och Nationell Arbetsgrupp kring äldres munhälsa, Socialstyrelsen och genom att vara expertstöd i den statliga Tandvårdsutredningen med uppgift att förbättra högkostnadsskyddet för äldre personer med sämst tandhälsa.
- Utveckla digitala möjligheter att kommunicera kunskap, strategier och budskap kring äldres munhälsa och tandvård.
- Stöd till Folk tandvården kring äldres munhälsa och tandvård genom det pågående arbetet att revidera rutinen för äldre personer som tappar kontakten med tandvården, och att utveckla gemensamma riktlinjer för målgruppsinriktade vårdambitionsnivåer och behandlingsstrategier.

Under 2024 har särskilt fokus varit på att utveckla och skapa ny kunskap kring äldres munhälsa bland annat genom stödja andra verksamheter genom att exempelvis:

- Utveckla och följa upp tandvårdsprocessen i den palliativa vården - ett samarbete med palliativ hemsjukvård har initierats.
- I samverkan med tandvård, regional primärvård och kommunal hälso-sjukvård ta fram och testa en rutin kring patienter med en demensdiagnos.
- I samverkan ta fram material till primärvård gällande de ekonomiska tandvårdsstöden. Materialet kommer testas i piloter under 2024- 2025.
- Påbörja utvecklingen av en digital stödfunktion mellan FTV Online och kommunal hälso och sjukvård.
- Stöd till Folktandvården kring äldres munhälsa och tandvård genom det pågående arbetet med att revidera och utveckla en gemensam folktandvårds funktion och klinik-support för personer i behov av särskilt stöd i alla åldrar och som tappar kontakten med tandvården – Ej avhörda patienter. Modellen kommer att testas under våren 2025.
- Att öka kompetensen hos Folktandvårdens personal avseende personcentrerade vårdförlopp genom att utbilda CÄT:s nätverk, som i sin tur tar kunskapen till allmäntandvården. Årets tema: Kronisk obstruktiv lungsjukdom och munhälsa.
- I syfte att förbättra omhändertagandet av patienter med funktionsnedsättning i tandvården erbjuda utbildning till allmäntandvårdens personal i förflyttnings- och positioneringshjälpmedel. Utbildningen är framtagen av CÄT och genomförs på kliniker av CÄT:s nätverkspersoner.
- Fortsatt arbete hur kunskapen från TAIK kan tas vidare och göras tillgänglig för flera kommuner i Västra Götaland.
- Samverkansprojekt har initierats mellan Folktandvården, Närhälsan och hemsjukvården på Styrso kring personer med demenssjukdom. Projektet startade i oktober 2024 och kommer att pågå under ett år, för att sedan utvärderas.
- Gerolyftet - förstudie som syftar till att analysera och utvärdera CÄT:s arbete i relation till det regionala uppdraget. Gerolyftet vill även se på hur CÄT skulle kunna bidra till ett generellt kunskapslyft med bred kompetens för allmäntandvården hos privata vårdgivare och Folktandvård.
- Samhällsodontologi. Under hösten genomfördes en intern tredagars utbildning för all personal vid Hälsoodontologiska enheten, för att belysa tandvårdens roll och förutsättningar i samhället och hälsoläget i olika befolkningsgrupper liksom åtgärder för att främja en mer jämlik hälsa och livskvalitet.
- AgeCap. Kontakten har efter uppehåll under året återupptagits med Centrum för åldrande och hälsa, Göteborgs Universitet som bedriver multidisciplinär forskning för ett gott och värdefullt åldrande och där H70-studien fortsatt över generationer av forskare och undersökningspersoner.

Tandhygienist i kommunal verksamhet (TAIK)

Tandhygienist i kommunal verksamhet (TAIK) är ett utvecklings- och forskningsuppdrag som har bedrivits i projektform under åren 2013–2022. I januari 2023 övergick TAIK till driftsorganisation. Arbetet bidrar till att utveckla en infrastruktur och integrera, kvalitetssäkra och stärka kompetens kring munhälsa. De kommuner som berörs är Borås, Trollhättan, Härryda, Kungälv och Skövde.

För specificerad beskrivning av verksamheten i CÄT, se Årsrapport 2024 Centrum för äldretandvård.

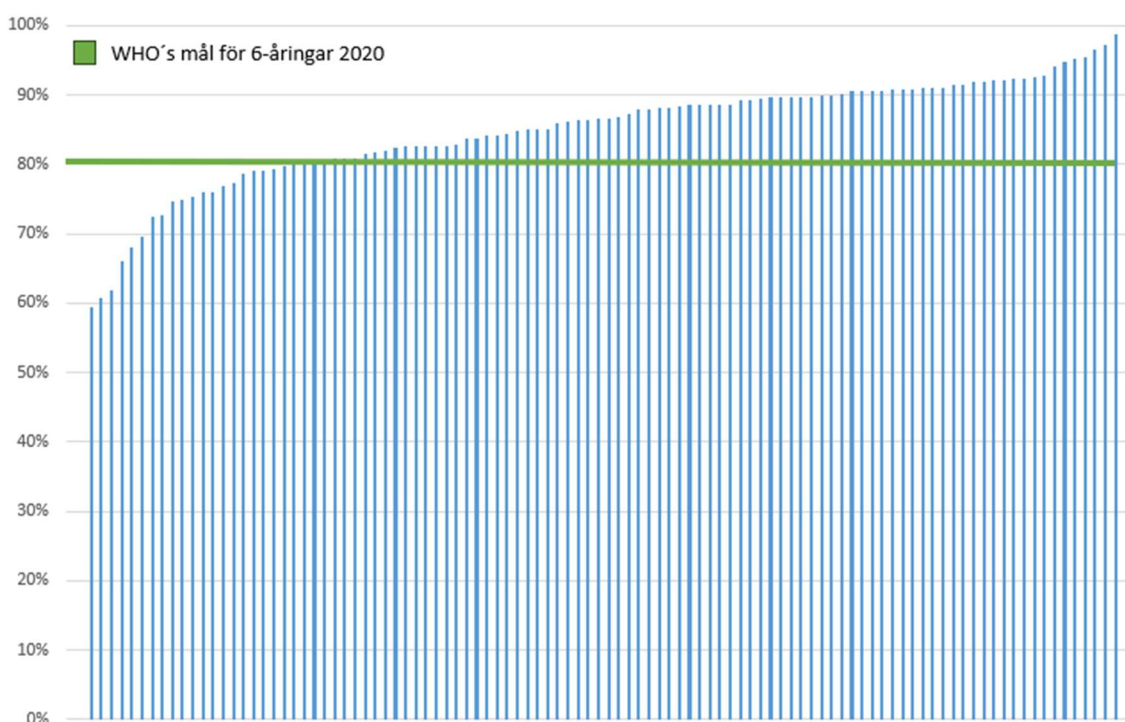
7 Uppföljning av utvecklingsområden

Målet med Folk tandvårdens folkhälsoarbete är en bättre munhälsa för hela befolkningen men också att skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska. Som mått för att följa denna utveckling tittar Folk tandvården på andel friska patienter, antal frisktandvårdsavtal samt andel kariesfria 6-åringar.

7.1 Minska ojämlikhet i hälsa

Skillnader i tandhälsa hos 6-åringar

Även om andelen kariesfria 6-åringar i Västra Götaland har ökat de senaste åren är skillnaderna i tandhälsa mellan klinikerna fortfarande stora, och omkring en femtedel av alla kliniker ligger under 80% kariesfria 6-åringar. Dessa kliniker ligger ofta i socioekonomiskt utsatta områden.

Andel (%) kariesfria 6-åringar 2024. Varje stapel motsvarar en allmäntandvårdsklinik. Källa: T4.

För att bidra till att uppnå det folkhälsopolitiska målet att minska skillnader i hälsa har Folk tandvården en modell för att mäta skillnader i tandhälsa. Skillnaden mellan de kliniker med flest andel kariesfria och de kliniker med lägst andel kariesfria 6-åringar 2024 var 29 procentenheter i Västra Götaland, vilket är en minskning med en procentenhet från 2023 då skillnaden låg på 30 procentenheter. Sammanfattningsvis har andelen 6-åringar med kariesfria tänder ökat, och skillnaderna mellan de grupper som har mest karies och de som har minst karies minskat under 2024.

Antal frisktandvårdsavtal

Med ett tydligt hälsofokus är Frisktandvård, tandvård till fast pris, Folk tandvårdens främsta koncept för den vuxna befolkningen. Andelen kunder som valt Frisktandvård har ökat successivt sedan starten 2007 och den långsiktiga målsättningen är att mer än hälften av våra vuxna patienter ska teckna frisktandvårdsavtal.

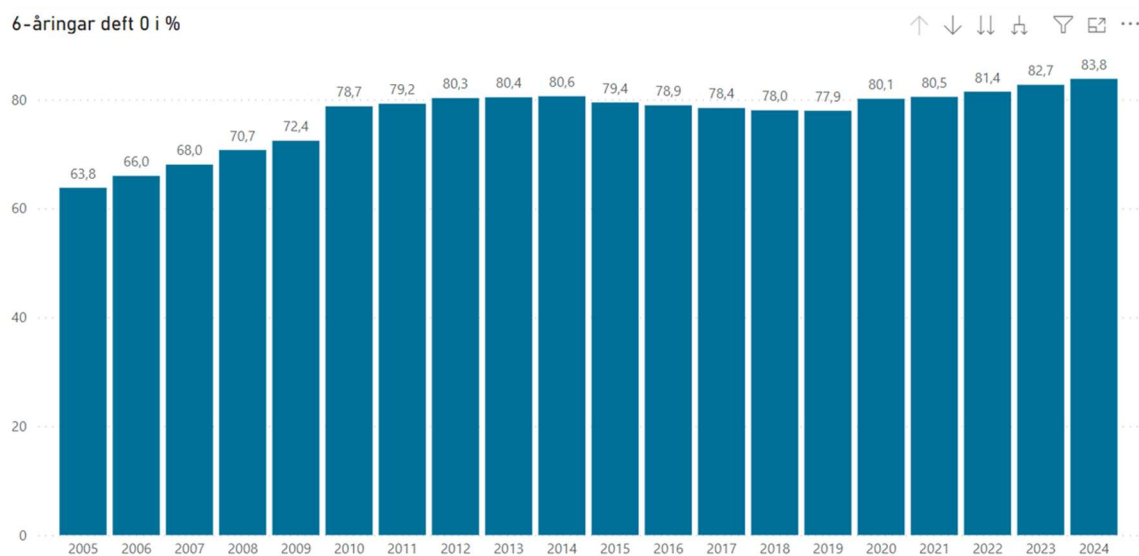
Den sista december 2024 fanns det totalt 260 151 tecknade frisktandvårdsavtal i Västra

Götaland, vilket är något mer än det förväntade målvärdet som låg på 260 000 stycken.

7.2 Förbättrad hälsa

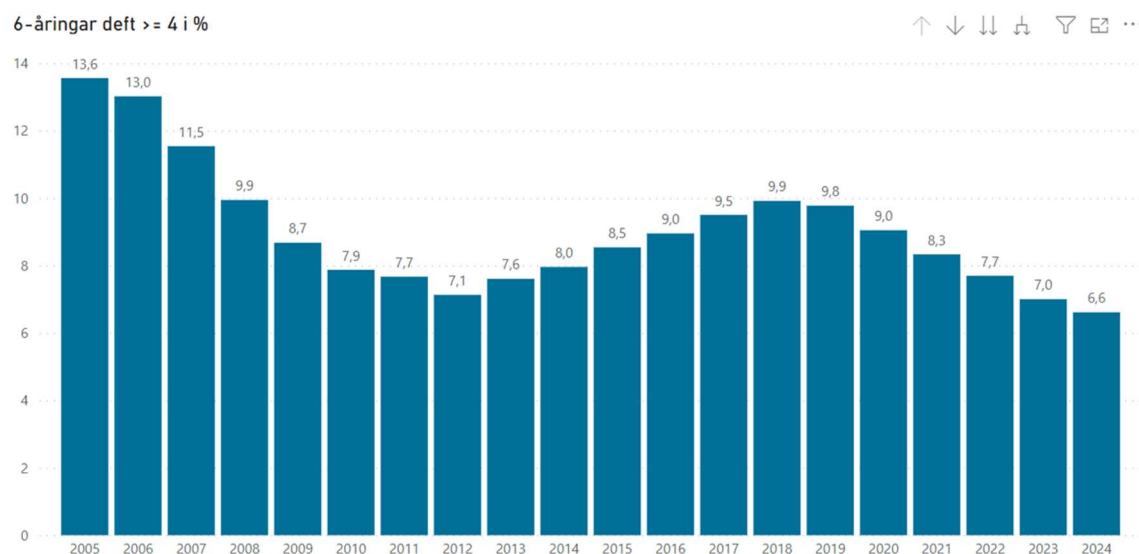
Andel kariesfria 6-åringar

För att veta om Folk tandvårdens insatser ger effekt följer Folk tandvården kariesutvecklingen för 6- och 19-åringar i regionen. Världshälsoorganisationen, WHO, hade som mål 2020 att 80% av alla 6-åringar i Europa skulle vara kariesfria (Socialstyrelsen, 2020). Det året rapporterade Folk tandvården att 80,1 procent av 6-åringarna i Västra Götaland hade kariesfria tänder och nådde således WHO:s mål för 2020. De senaste åren har andelen kariesfria ökat och 2024 var 83,8% av alla 6-åringarna i regionen kariesfria.

Andel (%) kariesfria 6-åringar, 2005–2024. Källa: T4.

För att ta reda på hur många barn som har omfattande karies tittar Folk tandvården även på måttet ”andel med 4 eller fler kariesskadade tänder”. Även detta mått har minskat för 2024, från 7 procent 2023 till 6,6 procent 2024.

Andel friska patienter

Det långsiktiga målet *Friskare patienter* styr framför allt mot Mål 3 (God hälsa och välbefinnande), Mål 10 (Minskad ojämlikhet) och Mål 12 (Hållbar konsumtion och produktion) i Agenda 2030. Folk tandvårdens verksamhet ska styras så att vård ges efter behov. Vårdplanering och behandling ska vara hälsoinriktad för att våra patienter ska uppnå ett så lågt framtida vårdbehov som möjligt. De vårdinsatser och behandlingar som ger största möjliga hälsovinster inom tillgängliga resurser ska väljas.

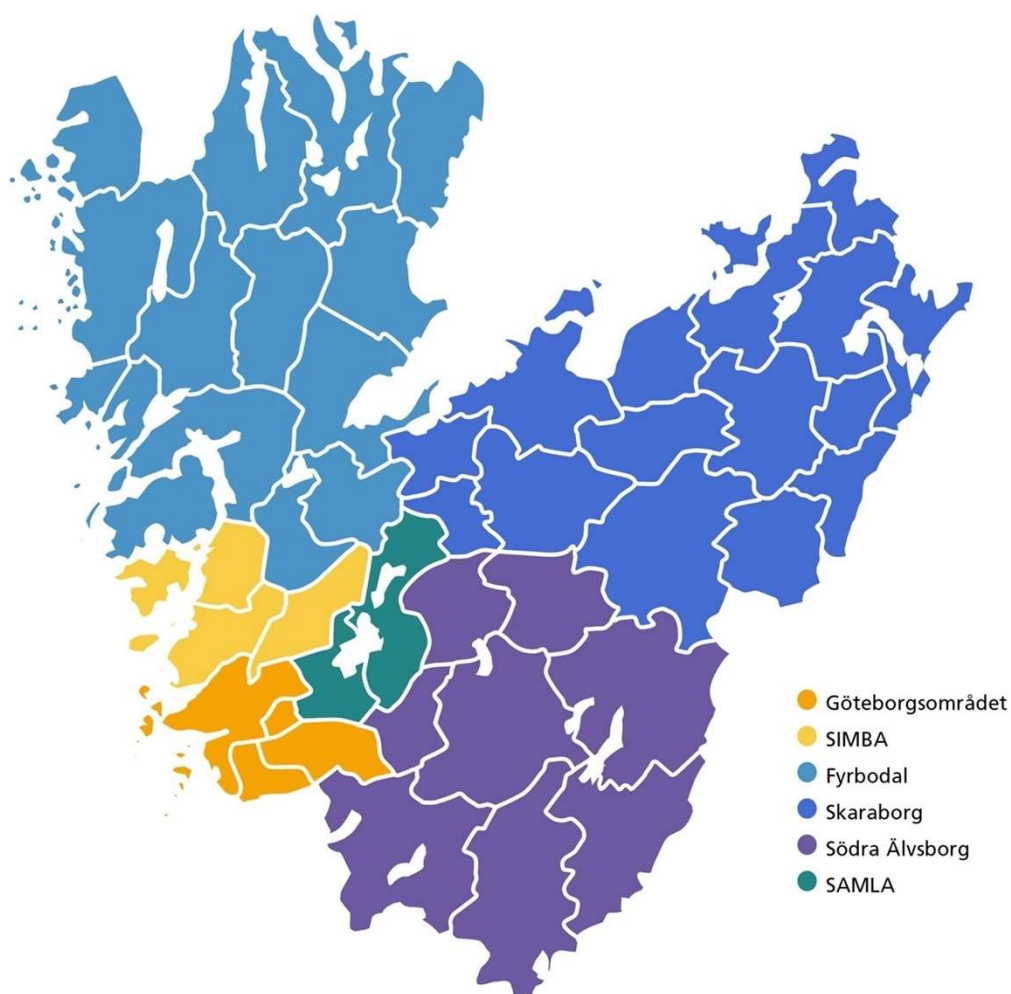
Begreppet frisk patient har inkluderat både mått på risk för sjukdom och självskattad munhälsa. Måttet definieras som den andel av Folk tandvårdens patienter som uppfyller samtliga av följande tre kriterier: 1) Upplever sin tandhälsa som bra eller mycket bra. 2) Har låg risk att utveckla karies. 3) Har låg risk att utveckla parodontal sjukdom. De patienter som uppfyller samtliga dessa kriterier betecknas som friska i munnen.

Utfallet för 2024 blev 61% vilket är en liten förbättring från tidigare år då utfallet landat på 60%.

8 Samverkan

För att skapa goda förutsättningar för ett framgångsrikt folkhälsoarbete är samverkan en central del. Detta går i linje med bland annat de nationella riktlinjerna för tandvård där vikten av samverkan poängteras. Folk tandvårdens folkhälsoarbete och samverkan sker både lokalt, regionalt och nationellt. En viktig aspekt med samverkan är att Folk tandvården blir en del av de nätverk som består av företrädare för kommun och andra aktörer. Förväntade effekter vid samverkan är framför allt en bättre munhälsa och allmänhälsa hos befolkningen. Andra önskade effekter är snabbare beslutsvägar, enklare att samarbeta med andra aktörer, större möjlighet till gemensamma aktiviteter, lättare att påverka beslut och att stärka Folk tandvårdens varumärke.

Folk tandvården samverkar i folkhälsoarbetet med andra aktörer inom flera områden. På lokal nivå deltar Folk tandvården bland annat i lokala folkhälsoråd eller liknande nätverk. Folk tandvården deltar även i de sex delregionala vård samverkansgrupperna, se bild nedan. Viktiga regionala parter inom Västra Götaland är även barnhälsovården, familjecentraler, uppsökande munhälsobedömningar inom kommunal hälso- och sjukvård och Tandhygienist i kommunal verksamhet (TAIK). Samverkan med dessa verksamheter redovisas under punkt 6.

Västra Götalandsregionens delregionala vård samverkansområden.

Utöver dessa samverkar Folk tandvården med andra lokala, regionala och nationella

nätverk och organisationer, bland annat Folktandvården Sverige, nätverket Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård (HFS) och Nationellt och Regionalt Programområde Tandvård.

9 Referenser och länkar

Referenser

Andås CA, Hakeberg M. (2021). *Twelve years with a capitation payment system in Swedish dental care longitudinal development of oral health*. BMC Oral Health. Mar 6;21(1):103.)

Folkhälsomyndigheten. (9 januari 2025c). *Familjecentralen*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/f/familjecentralers-betydelse-for-familjers-halsa-och-valmaende/?pub=130812>

Folkhälsomyndigheten. (9 januari 2025b) *Hur hänger livsvillkor och hälsa ihop? Hur hänger livsvillkor och hälsa ihop? — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)*.

Folkhälsomyndigheten. (9 januari 2025a). *Nationella folkhälsomål och målområden. Nationella folkhälsomål och målområden — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)*.

Föreningen för familjecentralers främjande. (9 januari 2025). *Vad är en familjecentral. Vad är en familjecentral? - Föreningen för familjecentralers främjande*.

Globala målen (9 januari 2025). *Om globala målen. Globala målen – Läs om Globala målen – 17 mål för hållbar utveckling (globalamalen.se)*.

SFS 1985:125. Tandvårdslag.

Socialstyrelsen. (2020). *Karies bland barn och unga*.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-2-6629.pdf>

Socialstyrelsen. (2022). *Nationella riktlinjer för tandvård. 2022*.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2022-9-8114.pdf>. 2023-12-21

Sveriges Kommuner och Regioner. (9 januari 2025). *Våldets konsekvenser. Våldets konsekvenser | SKR*.

Unicef. (9 december 2025). *Barnkonventionen. Barnkonventionen - UNICEF Sverige | unicef.se*.

Västra Götalandsregionen. (9 januari 2025). *Hållbarhetsarbete. Hållbarhet - Public Intra (vgregion.se)*.

Västra Götalandsregionen. (9 januari 2025). *Mål för social hållbarhet 2030. Mål för social hållbarhet 2030 (vgregion.se)*.

Länkar

- Folktandvårdens handlingsplan i arbetet mot våld i nära relationer 2023–2024: [Folktandvårdens handlingsplan i arbetet mot våld i nära relationer 2023-2024 \(vgregion.se\)](https://vgregion.se)
- Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer: [VKV - Valdinararelationer.se](https://vgregion.se)